

פרשת בהר

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר (כה, א)

ברש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני וכו'.

נראה עוד בביאור ענין זה, דהנה איתא בגמרא (שבת פח, א) ויטיצבו בתחתית ההר (שמות יט, יז), אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, וא"ל אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא. ופירש רש"י שם שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם, יש להם תשובה שקבלוה באונס.

והאריכו בזה המפרשים, דלכאורה י"ל דאף שהיה באונס מ"מ מהני קבלת התורה גם בכפיה, כיון שנתן להם ארץ ישראל בשביל התורה, וכמ"ש (תהלים קה, מד) ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו וגו', והוי כהא דתליוהו וזבין דזביניה זבינא (עי' ב"ב מז, ב), וה"נ הו"ל ככפאן לקבל א"י בשביל קבלת התורה. אך אם נאמר דא"י ירושה היא לנו מאבותינו, א"כ כבר היה שלהם קודם קבלת התורה וליכא למימר דנתן להם א"י בשביל התורה.

ברם לעומת זה, מצינו בפרשת דרכים (דרוש ט) שהביא קושית הרא"ם, איך אפשר לומר דא"י ירושה היא לנו מאבותינו, הא פירש רש"י (בראשית יג, ז) שהיו רועיו של לוט מרעים המקנה בשדות אחרים, ואומרים ניתנה הארץ לאברהם ואין לו יורש ולוט יורשו ואין זה גזל, והכתוב אומר (בראשית יב, ו) והכנעני אז בארץ, שלא זכה בה אברהם עדיין. הנה מבואר מזה דכל זמן שהכנעני בארץ אינו של אברהם.

ותירץ בפרשת דרכים שם, דגוף הארץ ניתנה לאברהם וזכו בה ישראל גם קודם שיעקרו ז' עממין וירושה היא להם מאבותיהם, אלא דמ"מ יש לעכו"ם מה שזרעו, שהשאיר להם ה' זכות שיזרעו עד שיעקרו ממנו ז' עממין, וא"ש דלכך היה גזל מה שאכלו מקנה לוט מהנזרע בשדות אחרים ע"ש.

ומבואר מדבריו, דהיה לעכו"ם רק קנין פירות בא"י ולהכי י"ל דא"י ירושה היא לנו מאבותינו. לפי זה, אם נאמר דקנין פירות כקנין הגוף דמי א"כ יש להם גם חלק בגוף הארץ וליכא למימר דא"י ירושה היא לנו מאבותינו, ודו"ק.

ובגמ' איתא עוד (גיטין מח, א) אר"י אי לאו דא"ר יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בביהמ"ד, דאר"א א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, ואי ס"ד לאו כקנין הגוף דמי לא משכח דמביא ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון ע"ש.

ובכן יבואר, דכיון שבא הכתוב לפרש פר' שמיטין ויובלות דמחזירין זה לזה ביובל, ואיך אפשר דמחזירין ביובל הא א"כ לא משכח לה הבאת ביכורים, להכי הזכיר קבלת התורה בהר סיני שהיה באונס והועיל מדין תליוהו וזבין, שקבלו א"י בשביל קבלת התורה כיון שאין א"י בירושה מאבותינו, דקנין פירות שיש לעכו"ם בא"י כקנין הגוף וא"כ י"ל אף לענין ביכורים כן ושפיר משכח לה הבאת ביכורים ודו"ק.

מקור: יציב פתגם

פרשת בהר